

KVINNO

Bulletinen

Nummer 5/86
Årgång 16

Pris 15 kronor

MAGA
KVINNOR

I
N
V
A
N
D
R
A
R
K
V
I
N
N
O
R

Hjördis Levin: Testiklarnas herravälde. Sexualmoralens historia. Akademilitteratur.

OM DJÄVULSKT UTTÄNKTA SYSTEM

Av Inga-Lisa Sangregorio

"Hennes motspänstighet – både när det gäller greppet om dörrkarmen och vid avtagningen av kläderna – har måhända av männen inte upplevts på annat sätt än som ett 'klädsamt' och 'konventionellt' motstånd i inledningsskedet till ett sexuellt förfarande och därför inte av dem uppfattats som allvarligt menat."

Så står det i den famösa våldtäktsdomen från Malmö tingsrätt, där två män som våldtagit en sextonårig flicka frikändes.

"Klädsamt" och "konventionellt" motstånd! I Sverige 1986!

Visserligen är de tre medlemmarna av rätten – två kvinnliga nämndemän och den manlige domaren – som ville fria våldtäktsmännen sammanlagt 200 år gamla, men våldsmännen är unga. Enligt tidningsreferat svarade de när flickan berättade att hon var oskuld "Då ska vi lära upp dig!", och en av dem lär i rätten ha antytt att de snarast borde fått betalt för sin oegennytiga lärargärning.

Hur uppstår föreställningar som dessa? Det är uppenbart att de inte bara avslöjar något om vederbörandes egen sexuella praktik. Den tveklösa självklarhet med vilken man vågar formulera sig vittnar om en trygg förvissning att detta sätt att se på förhållandet mellan man och kvinna är det "normala" och allmänt vedertagna. Kvinnors motstånd mot sexuella närmanden är inte allvarligt menat. Kvinnor vill bli våldtagna.

Den kulturella sadismen

Till de enligt min mening intressantaste avsnitten i Hjördis Levins "Testiklarnas herravälde" hör analysen av det hon efter Kathleen Barry kallar "den kulturella sadismen" och dess ideologi.

Det är "en social form av sadism, som består av praktiker som uppmuntrar och stöder sexuellt våld definierat som normalt beteende". Men medan Barry ser pornografin som den kulturella sadismens ideologi, hävdar Levin att pornografin bara är en form av denna ideologi. Innan den till sist hamnar i porrtidningarna har den fört en mer hedersam tillvaro i skönlitteratur och konst och inte minst i den etablerade sexualrådgivningen, grundad på förment "vetenskapliga" rön.

En av pionjärerna inom sexologin var Havelock Ellis. Hans "Studies in the Psychology of Sex" (1897–1910) utkom i många upplagor och påverkade starkt de populärare sexualupplysningskrifterna.

Sentida forskare har haft svårt att förena bilden av den "progressive" Ellis, som pläderade för kvinnans rätt till sexuell njutning, med samme Ellis' annars konservativa kvinnosyn. Den motsägelsen är kanske inte så stor, menar Levin, om man betänker att Ellis hävdar att maskulin dominans och feminin underkastelse är nödvändiga ingredienser i sexuell njutning. Så här

sammanfattar hon Ellis' resonemang om blygheten som kvinnans viktigaste psykologiska könskvalitet:

"Feminin blyghet är nödvändig, enligt Ellis, för att uppegga maskulin passion. Den kvinna som saknar denna slags rädsla saknar också sexuell attraktivitet för den normale genomsnittsmannen. Blygheten är ett väsentligt element i frieriet eller uppvaktningen som, enligt Ellis definition, är den hannens jakt på honan och besegradet av henne som återkommer i varje heterosexuell akt och som är iakttagbar bland såväl djur och vildar som civiliserade människor. Kvinnans sexuella impuls uttrycker sig i ett motstånd som måste besegras åter och åter, och som varje gång bereder mannen njutning."

Med andra ord: mannen är endast attraherad av en kvinna som inte vill (eller åtminstone inte visar att hon vill):

"Ju blygare kvinnan är, eller ju räddare hon är, desto mer sexuellt upphetsande är hon för mannen. Som om han vill bemöta det eventuella påståendet att han uppmuntrar till sexuella övergrepp, hävdar Ellis att feminin blyghet i sig är ett uttryck för den kvinnliga sexualimpulsen. Ju blygare och mer avvisande och kylig kvinnan verkar, desto mer glödande är hennes begär. Senare, i tredje delen av Studies, påstår Ellis att även om samlag äger rum mot kvinnans vilja, sker det vanligen ändå med samtycke – av hennes omedvetna instinkt. Den ställer sig nämligen på angriparens sida mot hennes eget medvetna motstånd."

Det är svårt att föreställa sig ett mer djävulskt uttänkt system för att skapa osäkerhet och oöverstigliga murar mellan män och kvinnor än det som denne "kärlekskonstens" profet lärde ut. Dessvärre känns budskapet märkvärdigt bekant, även för den majoritet av oss som aldrig läst ett ord av Ellis: det har populariserats i otaliga former. Och mer överspelat är det tydligen inte än att det ännu 1986 kan påverka utfallet i en svensk domstol.

Ingen opportunist

Ellis är bara en av de många författare, debattörer, ideologer som mer eller mindre utförligt presenteras i "Testiklarnas herravälde". Boken har underrubriken "Sexualmoralens historia", en pretentiös titel som den knappast lever upp till. Men visst får

vi en spännande om än nyckfull och ofta tendentiös genomgång av den sexualpolitiska debatten från 1800-talet och framåt.

Det är ju en bok som fått åtskillig publicitet och väckt många känslor. Redan dagen efter att jag bevistat den säregna tillställning där den presenterades (symboliskt nog i Lejonkulan på Dramaten i Stockholm!) mötte jag i Lund en ilsken man, som helt oprovocerad kastade sig över mig, en misstänkt feminist, med sin bitterhet över denna hemska bok (som ingen av oss hade läst). Sex säljer tydligen i vilken form det än presenteras: avhållsamhet smakar också sex sa gubben, kokte soppa på Levin.

Att det, som det antytts, skulle vara en opportunistisk bok, skraddarsydd för det nymoralistiska 80-talet med dess aids-skräck, vill jag likväl bestämt avvisa. Vad man än kan säga om Hjärdis Levin: inte är hon då opportunist! Den behandling hon utsatts för i pressen vittnar tydligt om att "det mest förbjudna" inte är att leva i total promiskuitet eller hänge sig åt de mest långsökta perversioner utan snarare att ifrågasätta den s k sexuella revolutionens landvinningar.

Så långt kan man säga att händelserna har gett henne rätt.

Segrarnas historieskrivning

En av hennes utgångspunkter är att hon som historiker vill visa att de tidiga feministerna ofta var motståndare till det som definierades som "sexuell frigörelse" och att de hade högst giltiga skäl för att vara det. Man kan inte, som ofta sker, sätta likhetstecken mellan kampen för kvinnofrigörelse och för sexuell frihet (i varje fall inte om denna, som oftast är fallet, definieras av män). Frontlinjerna gick inte där en senare historieskrivning velat placera dem, mellan å ena sidan de politiskt radikala och "sexualvänliga" och å andra sidan de konservativa och "sexualfientliga". Det är en förenkling som blivit möjlig genom att det, som vanligt, var segrarna (i det här fallet de hon kallar "sexliberalerna") som skrev historien.

De har antingen förtigit den tidiga kvinnorörelsens kamp för att förändra männens sexuella beteende eller framställt de kvinnor som var engagerade i denna kamp som sexualfientliga och reaktionära. Men denna förenklade historieskrivning har inte bara lett till att de tidiga feministernas kamp missförstås och förhånats utan också till att de åsiktsskillnader som fanns inom den "sexualvänliga" falangen förtigits. Bland dessa förment progressiva åsikter finner man också rasistiska inslag, antiintellektualism och kvinnoförakt, skriver Levin, och exemplifierar med referat av några av de författare som under en period lästes av och säkert påverkade unga intellektuella.

Men Hjärdis Levin är inte bara historiker. Hon utgår också från sin egen reaktion mot 1960-talets sexliberalism och mot den intolerans hon tyckt sig möta när hon vägrat anpassa sig till den förhärskande sexualmoralen utan insisterat på sin rätt att leva avhållsam utan att betraktas som abnorm. Även här söker hon sig tillbaka till historien och menar sig finna inspirationen till sexliberalismen hos författare som de Sade och stöd för sina egna åsikter hos flera av den tidiga kvinnorörelsens förgrundsgestalter.

Konspiratoriskt

Riktigt lyckat har det dessvärre inte blivit, äktenskapet mellan historikern och propagandisten Levin.

Då boken presenterades i Lejonkulan hyllade en kvinna ur publiken Hjärdis Levin som en mästertlig dirigent som till perfektion behärskade de olika instrumenten i sin orkester och lät dem komma till sin rätt i en väldig symfoni.

Själv skulle jag snarare beskriva henne som en som fallit för frestelsen att låta alltför många stämmor delta och därigenom motverkar sitt syfte. Någonstans i boken – jag kan inte säga exakt var – övergick jag själv från att, i stort sett, sympatisera med huvuddelen av hennes teser till att finna dem väldigt överdrivna, ja monomana. Genom att vilja inordna alltför många människor och företeelser i sin väldiga konspirationsteori åstadkommer hon till slut närmast motsatt effekt mot den åsyftade.

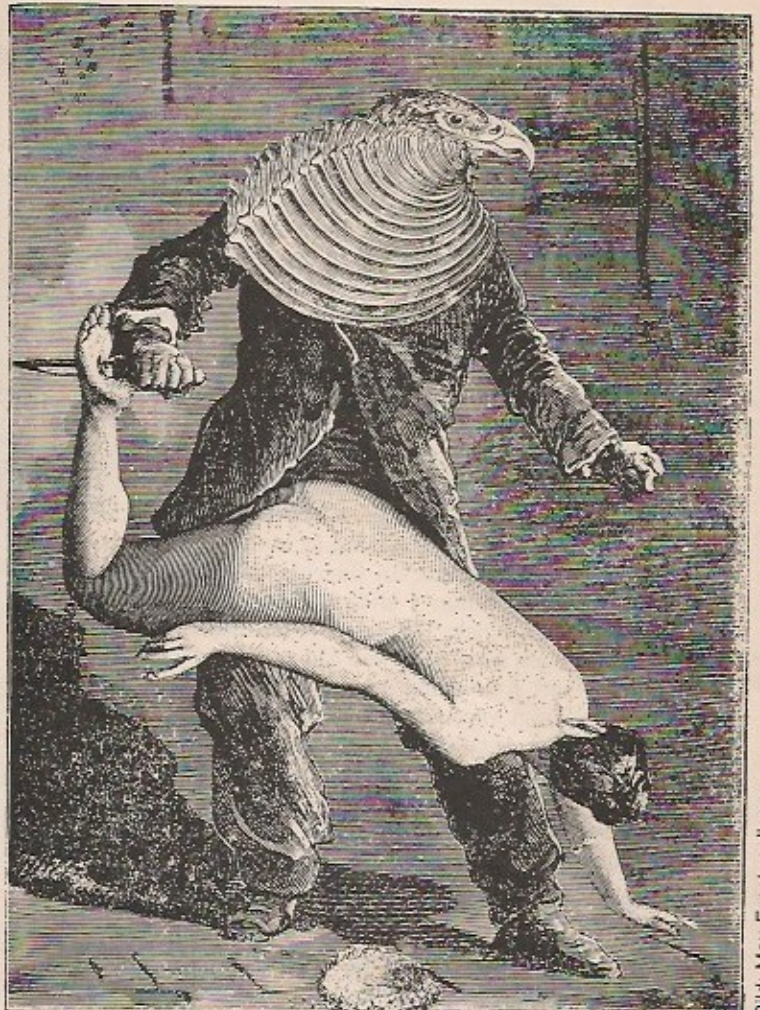

Bild: Max Ernst, collage.

Som läsare känner jag mig också förolämpad av bristen på källhänvisningar och av den ibland försåtliga referattekniken. När man kommer med så uppseendeväckande påståenden som Hjärdis Levin gör på många ställen i den här boken borde det vara självklart att dokumentera dem med noggranna källhänvisningar, så att läsaren kan gå till ursprungsdokumentet.

Litteraturlistan i slutet av boken bidrar snarast till att öka förvirringen. Den tar nämligen upp en mängd böcker som aldrig nämns i texten (däribland en som det förvånar mig att hon aldrig hänvisar till, Germaine Greers "Sexualitet och öde", som delvis behandlar samma fenomen och personer som "Testiklarernas herravälde"). Mer uppseendeväckande är att flera av de författare som utförligt refereras i texten och som hon i hög grad bygger hela sin argumentation på saknas i litteraturlistan. Det gäller t ex Sade, Freud och Havelock Ellis. Inte är det väl möjligt att hon inte läst dem, utan bygger på andrahandsframställningar av deras tankar?

Det som irriterar mig mest är ändå de försåtliga antydningar som bygger på principen om "guilt by association". Några exempel:

□ Om Havelock Ellis: "Att han tillåter preventivmedel och abort är fullt förenligt med de rasteorier som inte heller han var främmande för." (s 194)

□ Om Vilhelm Moberg: "Moberg övergick också följdriktigt från sexualmystik till jordmystik och skildrade den instinktsmässiga dragningen till jorden samtidigt med att nazisterna förkunnade *Blut und Boden* i Tyskland." (s 262)

□ Ja, till och med skönlitteraturens erkända giganter, som Joyce, Proust och Gide, inordnas i den stora konspirationen (s 261). Efter att i två meningar ha presenterat deras författarskap fortsätter Levin: "Marken var således väl förberedd både genom utländskt skönlitterärt inflytande och svensk introduktion av psykoanalysen när trettioalets stora våg av sexualmystik sköljde fram, under djup ekonomisk depression, stark reaktion mot kvinnans frigörelse och kvinnors kamp för rätt till arbete."

Överdrifter åt ett håll blir knappast avhjälpta av att ersättas av överdrifter åt andra hållet.

Från tolerans till intolerans

Något som slår mig efter att ha läst Hjärdis Levins referat av alla mer eller mindre konstiga åsikter (presenterade som sanningar) om sexualiteten är att det överhuvudtaget varit – och är – möjligt att sprida så många vanföreställningar om något som den överväldigande majoriteten av alla vuxna ju trots allt har egna erfarenheter av. Gällde det hårfärgen eller örönstorleken på eldsländare kunde jag förstå det; där måste vi som inte varit där lita på dem som varit det. Men sex?

I början av boken har hon många dräpande exempel på "sanningar" som uppenbarligen är osanna:

□ Hon polemiserar mot föreställningen att sexualdriften *måste* få sitt utlopp och menar att detta är en viktig principfråga. ("Det är nämligen en himmelsvid skillnad mellan att två människor har samlag därför att de älskar varandra och *vill* ha det, och att samlag definieras som något man *måste* göra"; s 90.)

□ Hon visar att sexliberalismen inte alls, som det ofta hävdats, har skilt sex och fortplantning åt utan tvärtom knutit dem fastare till varandra genom sin fixering vid det s k fullbordade samlaget med ejakulation i slidan. Feministernas inställning var onekligen mer logisk: "eftersom vi nu inte vill ha så många barn som förut, och samlag är den akt genom vilken barn avlas, så låter vi bli att ha samlag när vi inte vill avla barn" (s 47). (Inom parentes sagt vore det intressant att närmare utforska de kontakter mellan sexliberaler-upplysare och en framväxande preventivmedelsindustri som såväl Levin som Germaine Greer antyder.)

□ Hon punkterar den än i dag vitt spridda föreställningen att coitus interruptus hindrar kvinnan från att bli sexuellt tillfredsställd ("Är inte kvinnan tillfredsställd innan mannen ejakulerar, i eller utanför vagina, lär hon knappast bli det efteråt"; s 50).

Hon står, uppfattar jag det, för en i bästa mening tolerant inställning. Människor är olika och har olika preferenser: låt oss acceptera det och inte försöka tvinga på andra våra egna.

Men allteftersom boken fortskrider blir de inslag fler och tydligare som tydligen fått en del läsare att dra slutsatsen att hon snarast förespråkar celibat, även inom äktenskapet. Den tolerans som präglar början av boken förbyts i sin motsats.

Ibland är det inte Hjärdin Levin själv som framför dessa åsikter utan någon pålitlig gammal kvinnokämpe, vars omdöme man inte gärna vill betvivla. Om Ada Nilsson sägs det t ex (s 267) att "hon ansåg de *inte* avhållsamma som undantag, *inte* som regel", detta *inom* äktenskapet. Nog blir jag bra nyfiken på hur hon motiverar detta.

Ja, gud hjälpe mig om jag till slut inte känner mig mer benägen att hålla med Bernhard Shaw, som hävdade att "matrimony is popular because it combines a maximum of tentation with a maximum of opportunity". Skulle någon kvinna överhuvudtaget komma på tanken att leva just med en man om det inte vore för sexualiteten? Den är naturligtvis inte allt i äktenskapet, det måste jag väl för skams skull hålla med om, och den kan, det har Hjärdis Levin givetvis rätt i, ta sig många andra uttryck än genom samlaget. Men det ena behöver ju inte utesluta det andra: samlaget är ju faktiskt *inte bara* ett ondskefullt påfund från mannens sida!

* * *

Nu märker jag att jag låter mig lockas in i en polemik som jag inte vill hamna i, och jag kan för övrigt förutse vad Hjärdis Levin skulle kunna svara på ovanstående utgjutelser.

Låt mig därför avsluta med att säga att jag ser fram emot att läsa hennes doktorsavhandling, där hon förhoppningsvis får möjlighet att utveckla och fördjupa några av de resonemang som påbörjats i "Testiklarnas herravälde".

För även om det inte är någon riktigt lyckad bok är det en bok som knappast lämnar någon likgiltig. Jag skulle kunna tänka mig en studiecirkel baserad på den och, förslagsvis, Kate Millets "Sexualpolitiken" och Germaine Greers "Sexualitet och öde".

Gärna obligatorisk för domare och nämndemän i våldtäktsmål!